

UTENFOR AKADEMIET

De fleste filosofer har nok vært relativt kjedelige og ordinære typer. Livene deres har hovedsakelig vært levd i ideenes verden, og det mest utagerende de har foretatt seg har gjerne vært i intellektets hensikt. Når det er sagt, er det ikke slik at livets tilfeldigheter ikke også kan spille filosofer puss, og på den måten produsere gode historier. Dette fenomenet, som vi alle setter så stor pris på, er fortreffelig eksemplifisert i historien vi i dette nummeret forteller om Platon: Hadde det ikke vært for at en ukjent filosof reddet ham fra et slavemarked, kunne han vi alle skriver fotnoter til endt sitt liv som en simpel arbeider. Men ikke bare samspillet mellom liv og tilfeldigheter kan gi opphav til komikk: Også overraskende kontaktpunkter mellom liv og lære – eller vranglære – er en kilde til fornøyelse. Vi møter her Ayn Rand, forfatteren av blant annet boken «The Virtue of Selfishness», og russisk-amerikaneren skal visstnok ha sagt at «Money is the barometer of a society's virtue» og «I know no worse injustice than justice for all». Rand illustrerer godt hvordan egoisme lett tipper over i narsissisme. Vi ser henne fra hennes mest sjarmerende side – som hengiven hustru og kultleder. Narsissistisk var også Jeremy Bentham; vi forteller historien om hans døde legemes reise som såkalt «Auto-icon». Om hans balsamerte kropp ikke selv har opplevd særlig nytelse i monteringen den er utstilt i, kan dens reise kanskje gi våre lesere noen sekunders lykke.

Vi møter også Jean-Paul Sartre, popularisatoren av eksistensialisme. Det sies at ungdommer stod i kø for å høre ham snakke etter andre verdenskrig – en slags indie-filosof, altså. Mot slutten av sine leveår brøt derimot hans radikale sinn sammen, og han bader i billig selvmotsigelse når vi møter ham på hans dødsleie. Vi tror likevel at Sartre på tross av alle sine feil – en av dem gjenfortalt her – kan lære oss noe: Frihet er hva vi gjør med det som gjøres med oss. Derfor: Gå ut, ta tak i tilfeldighetene, og vær opphavsperson til en historie!

Platonist til salgs

Rundt syv år før Platon (ca. 427 f.Kr.–ca. 347 f.Kr.) skrev sitt hovedverk *Staten*, ble han tatt til fange under en sjøreise og satt til auksjon på slavemarkedet på den greske

Illustrasjon: Katarina Caspersen

øya Aegina. Tilfeldigvis, og til Platons og vårt hell, befant Annikeris, en libysk filosof av den epikureiske skole, seg på markedet til samme tid. Han gjenkjente Platon og kjøpte ham fri. Innstilt på å gjøre opp med sin sjels redningsmann forsøkte Platon senere å betale Annikeris tilbake med penger samlet inn av hans venner i Athen. Annikeris, kjent for sin sjenerøsitet, nektet å ta imot pengene, så Platon brukte dem i stedet til å kjøpe land til å bygge en skole. Skolen ble det berømte Akademiet.

Det spekuleres i om Platon var ukomfortabel med at hans videre karriere ble sikret av et pengebidrag fra en så lite betydningsfull filosof som Annikeris – han var jo ikke engang gresk! I lys av Platons noe eiendommelige og elitistiske personlighet, ville dette kunne forklare hvorfor Annikeris aldri nevnes ved navn i Platons ellers så navnrike dialoger. Hendelsen kan kanskje også forklare hvorfor Annikeris ikke produserte noe særlig filosofi; han hadde gjort nok for filosofien ved å redde Platon.

Ingen vil ha en kyniker

Tilfeldighetene vil ha det til at også kynikeren Diogenes, som vi har truffet på tidligere i Utenfor Akademiet, ble tatt som slave på en reise til Aegina rundt samme tid som Platon. Ingen kjøpte *ham* fri. Kanskje ikke overraskende, ettersom kynikeren er kjent for å ha brydd seg heller lite om sin verdslige eksistens – og for å ha fornærmet alle han møtte. Diogenes tilbrakte etter sigende resten av sitt liv i Korint. Det er for Filosofisk Supplement uvisst om dette endret hans filosofi eller oppførsel.

Bentham og hans «Auto-icon»

Jeremy Bentham (1748–1832), utilitarismens opphavsmann, testamenterte naturlegvis kroppen sin til forskning, og vart dermed etter sin død dissekert. I seg sjølv kan nok dette sjåast på som ein nobel gest, men det som er meir spesielt var at han i testamentet også ytra eit ønske om å bli stilt ut i det han gav namnet «Auto-icon» – kanskje for å skjenke ettertida det omtentkame åsynet sitt? Som sagt, så gjort, og i dag kan ein på University of London sjå Bentham sittande på ein stol i eit kabinett. Men i og med at lekamen var nytta i vitenskapen si teneste var han ikkje lenger heilt eigna for utstilling. Difor vart skjelettet kledd opp i nokre av kledda Bentham lét etter seg, og kroppen vart gjenskapt ved at ein fylte dei ut med høy. Bentham ville også at hovudet hans skulle konserverast, ved hjelp av ein eksperimentell mumifiseringsteknikk. Men under dette arbeidet (som reint teknisk var vellukka) enda ansiktet opp med å verte vansira. For å bøte på dette vart det laga eit nytt hovud i voks, utstyrt med hår frå det ekte hovudet. I ei lang tid var Auto-icon utstilt med det ekte hovudet framfor beina til Bentham, men etter at hovudet hadde vorte stole gjentekne gongar av studentane ved universitetet gjekk ein vekk frå denne praksisen. Rykta vil ha det til at universitetsleiinga ved visse høve tek Bentham ut av kabinettet sitt og let han delta på viktige møte. Han vert då oppført som «present but not voting».

Eksistensiell angst hjemsøkt

Det 20. århundrets kanskje mest betydningsfulle kjendis-

filosof, Jean-Paul Sartre (1905–1980), var lenge eksistensialismens mest eksponerte forfekter. Hans eksistensialisme er bygget på at mennesket ikke kommer unna friheten til å velge, og denne friheten har sitt opphav i vår tilværelses, og tilstedeværelses, uforklarlige tilfeldighet. Lite livskonsistent er det da at Sartre, nær enden av sitt liv, skal ha fortalt sin venn og sekretær, Pierre Victor, følgende: «Jeg føler ikke at jeg er resultatet av tilfeldigheter, ikke som et støvfnugg i universet, men som en som var forventet, forberedt, forespeilet. Kort og godt: Jeg føler jeg er noe som bare en Skaper kunne plassere her – og denne ideen om en skaper refererer til Gud.» Sartres medeksistensialist, Simone de Beauvoir (1908–1986), var lite imponert over hans tunges dødskrammer, og skal ha kommentert «Hvordan skal man forklare den tåpelige handlingen til en overløper?» Til dette kan vi svare at det ikke er forræderiet som krever forklaring, men heller inngåelsen av alliansen med eksistensialismen. Man ønsker ikke forklaring på hvorfor noen ble frisk, men på hvorfor vedkommende ble sinnssyk.

Egoismens yppersteprestinne

Ayn Rand (1905–1982) er forfatteren av bøker som høyrevridde sover med under puta og fagfilosofier mener ikke er verdt papiret de er skrevet på. Vi trenger ikke her å ta stilling i den opphetede debatten om Rands verks verdi (vi bemerker likevel at en av hennes bøker, *De som beveger verden*, er på hele 1200 sider; det er mange trær, altså). For uavhengig av Rands intellektuelle bragder er hennes eksentriske og dominerende personlighet opphav til mange gode historier. En av disse omhandler hennes mann, Frank, som visstnok skal ha vært en forsiktig type som beveget seg særdeles stille rundt i huset. Dette skal ved flere anledninger ha ført til at Rand skvatt til da hun oppdaget at han hadde kommet inn i rommet hun jobbet i. Løsningsorientert og ikke redd for uortodokse løsninger fikk Rand en idé: Hun ba rett og slett sin mann om alltid å gå med et halsbånd med en bjelle! Og Rand hadde ikke bare full kontroll over sin mann, men skal ha omgitt seg med en gruppe tilbedende disipler, kalt «Kollektivet». Da to av medlemmene i det som har blitt omtalt som en kult skulle gifte seg, var et av deres bryllupslofter en lovnad om felles hengivenhet og troskap til Ayn Rand. Men dette var ikke nok – i bryllupet var det også høytlesning fra den «hellige teksten», *De som beveger verden*. Det er godt at filosofi kan bringe mennesker sammen – og holde dem der. Hjernevasket.

Denne utgavens bidrag kommer fra Tomas Midttun Tobiassen, Alexander Myklebust og Espen Stabell.